

Intervju med Trond Andreassen

Av Anitra Figenschou

Trond Andreassen er generalsekretær i Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) og er spesialist på norsk bokbransje. Første gang jeg kom i kontakt med Andreassens arbeider var på slutten av 90-tallet da jeg studerte litteratur ved Universitetet i Oslo og i den forbindelse leste den litteratursosiologiske oversikten «Bok-Norge». Siden har denne boken fulgt meg i studier og yrkesliv fram til dag. Nå begynner boken, som har stått som en påle i all utdanning av kulturarbeidere i bokbransjen, å bli litt utdatert. Særlig når det gjelder kapittelet om den teknologiske utviklingen. Jeg treffer ham i hans store, åpne kontor som ligger rett bak slottet med utgang til egen hage. Det er spennende å høre at han nå arbeider med en ny bok om litteratursosiologi, der ett kapittel omhandler den teknologiske utviklingen i bransjen.

Andreassen bidrar til vår forståelse av bokbransjen på mange måter. Han er involvert i nye pilotprosjekter som bokhylla.no og utviklingen av Norsk nettleksikon. Han er oppdatert på nyeste statistikk innenfor området, følger forskningen i feltet og kjenner godt til internasjonale teoretikere som er relevante. I tillegg bidrar han selv til vår felles forståelse av bokbransjen med sine bøker, sin offentlige deltakelse og gjennom sitt foreningsarbeid.

OM DEN NORSKE DIGITALE BRANSJELØSNINGEN

Andreassen synes det er rart at Norge, som har et folk med så høyt utviklet teknologisk kompetanse, ligger så langt bak når det gjelder e-boken og utbredelsen av den. Han årsaksforklarer det med kulturpolitikk og bransjestruktur. Til selve bransjeløsningen kommenterer han: «Det virker som om bransjen selv har problemer med å utvikle noe nytt og riktig for det digitale markedet. Jeg opplever det som skjer i bransjen som for defensivt, bestående av lite nytenkning. Etter mange års arbeid kommer Bokskya, som fremstår som prematur, sånn sett er jeg *ikke* veldig optimistisk på denne bransjen vegne når det gjelder innovasjon. Kanskje henger det sammen med at aktørene nyter godt av støtteordninger som gjør at de sover tryggere om natten.»

Samtidig er det Trond Andreassens jobb å arbeide for at bransjen skal finne en løsning. Som de faglitterære forfatteres representant synes han at tre år med forhandlinger for å få til en avtale mellom forfatterne og forleggerne er tålelig lang tid. Det er også hodebry for generalsekretæren at forlagene har valgt å prioritere forhandlingene med de skjønnlitterære forfatterne først. Forhandlingene startet opprinnelig hos NFF, men så fant forlagene ut at de ønsket å satse hovedsakelig på skjønnlitteratur i Bokskya, og nå går hovedforhandlingene

mellom Forleggerforening og Forfatterforening: «For å si det litt brutalt så er vi prisgitt det resultatet de skjønnlitterære forfatterne nå klarer å få til ved forhandlingsbordet. Det blir vanskelig å få noen bedre avtale enn dem for å si det sånn,» kommenterer han.

Andreassen beskriver NFFs arbeid slik: «Vi setter råstoffleverandørene i stand til å skrive og så må avtaleverket ivareta deres interesser og bøkene bli spredt.» Han omtaler Normalkontrakten som ble signert i 2000 som historisk, da avtalefestet forfattere og forlag at boken skulle kunne bli utgitt på en medieuavhengig plattform.¹ Et punkt i avtalen som er avgjørende for digital spredning av bøker. Jeg lurer på hva som skjer hvis avtaleverket sikrer at bøkene blir spredt, men forlagene allikevel ikke sprer bøkene i den grad forfatterne ønsker? «Da har vi en klausul i avtaleverket som sier, at hvis forlagene ikke utnytter rettighetene i løpet av 18 måneder, så kan forfatteren ta rettigheten tilbake. Men hele avtaleverket er skrevet sånn at norske forlag skal klare å ta hånd om dette. Vi vil gjerne at dette skal foregå i forsvarlige former innenfor en kultur som vi kjenner, gjennom norsk forlagsvesen. Dersom de ikke klarer det, må forfatteren få lov til å ta boken sin andre steder,» svarer Andreassen.

FAGBOKAS PLESS PÅ DEN DIGITALE MARKEDSPLASSEN

Norsk bokbransje satser på romanen når de skal lansere sin digitale løsning. Ser man på markedsutviklingen er det ikke bøkene for allmennt markedet som er mest interessante for leserne av digitale tekster. Vitenskapelige artikler og andre fagartikler har for lengst forlatt papirformatet til fordel for det digitale formatet, og universitetene og høyskolene har funnet en betalingsløsning. Oppslagsverkene er også digitaliserte: «Vi så det siste leksikon i papirutgave for en fem til seks år siden,» konstaterer Andreassen. Og akkurat nå, denne våren 2011, evalueres pilotprosjektet bokhylla.no.²

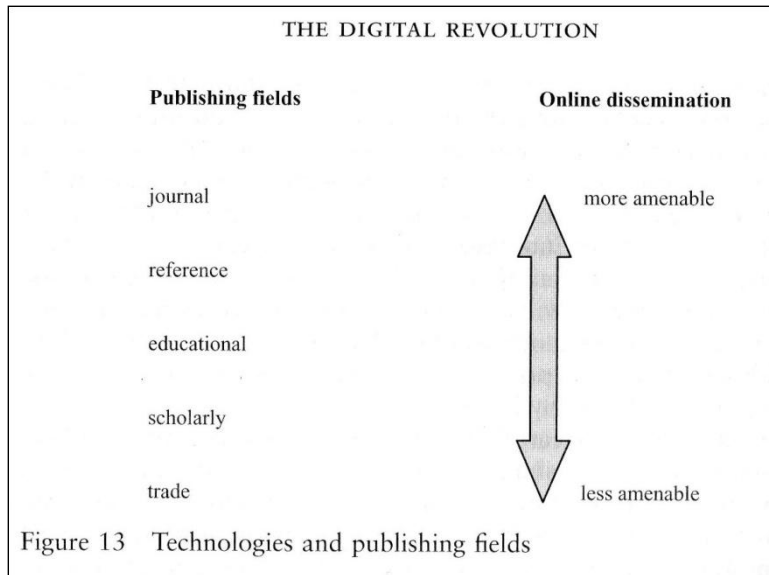
De foreløpige tallene fra evalueringen som Trond Andreassen gir meg eksklusiv tilgang til, da rapporten ennå ikke er offentliggjort, viser at nettstedet har hatt cirka 100 000 unike besøkende i løpet av nesten et halvt år (01.05.2009 – 17.09.2010). Det var altså ikke mer enn en liten 2 % av befolkningen som besøkte nettstedet i perioden. Hvilke bøker de besøkende leser er uansett interessant, og viser at fag- og faktalitteraturen, den litteraturen som folk trenger, er mest attraktiv i digitalt format også på Bokhylla: 48 % av brukerne leste en fagbok

¹ I Normalkontrakten for faglitteratur står det: «Forfatteren er innforstått med at verket kan produseres, lagres, behandles og gjøres tilgjengelig for allmennheten i en medieuavhengig maskinlesbar form.» (<http://tinyurl.com/63nrdzw>, hentet 11.05.2011)

² Bokhylla.no er en tjeneste fra Nasjonalbibliotekets digitale avdeling NBdigital. I september 2010 hadde de digitalisert 48.000 rettighetsbelagte bøker. Planen er å digitalisere hele boksamlingen på 480.000 titler (<http://www.nb.no/bokhylla/om/om-bokhylla>). Tjenesten er gjort mulig gjennom en avtale mellom Nasjonalbiblioteket og Kopinor som i korte trekk går ut på at Nasjonalbiblioteket betaler 0,56 kr. per tilgjengeliggjorte side for 50 000 bøker med et gjennomsnittlig sideantall på 185. Det utgjør omkring 5,2 millioner (<http://www.nb.no/pressebilder/Avtaleomdigitalformidlingavboker.pdf>) (hentet 26.05.2011)

da de besøkte nettstedet, mens 20 % leste en skjønnlitterær bok. 60 % av brukerne besøkte nettstedet i forbindelse med studier eller jobb, mens 40 % var der av privat interesse.

Professor i sosiologi og forfatteren bak to nøkkelverk om bøker i den digitale tidsalder, John B. Thompson, oppsummerer sin analyse av markedet for digitale bøker i følgende modell:



Modellen (Thompson, 2010:344) viser hvordan forskjellige tekstsjangrer korresponderer med egnethet for digital spredning. I kategorien «trade» finner vi skjønn- og generell litteratur for allmenntilgjengelig, som i følge Thompson er den minst egnede sjangeren for digital spredning.

OM FORFATTEREN

Forfatteren Trond Andreassen er interessert i å få sine verk distribuert til så mange lesere som mulig: «Enhver forfatter er interessert i å få sitt verk spredt så mye som mulig og til så mange som mulig, så der er min holdning som forfatter sammenfallende med min holdning som fagforeningsleder og det bør den jo være.» Derfor ønsker han og flere forfattere med ham å ha sine bøker tilgjengelig digitalt.³ Men hvor? Selv ønsker han å være tilgjengelig så mange steder som mulig, men prinsipielt sett vil han si nei til distribusjon via internasjonale nettsteder som Amazon, Apple og Google. Andreassens fokus er rettet mot hvordan norsk bokbransje skal imøtekomme den internasjonale konkurransen. Han understreker at den norske bransjen ikke bør gå inn i et samarbeid med de internasjonale aktørene, men finne sin

³ Han refererer blant annet til Chris Andersons kjente artikkel fra The Wired i 2004 om «Den lange halen», som viser hvordan nisjebøker kan nå et helt nytt og større publikum med ny teknologi. Anderson tegner opp strategien til nye internettbaserte virksomheter som baserer seg på å selge små volumer til mange ulike kunder fra et stort vareutvalg (Amazons forretningsmodell), i motsetning til en mer tradisjonell forretningsmodell hvor man ønsker å selge mange enheter av et lite vareutvalg.

egen vei. Det må være bransjens strategi. Når han samtidig understreker at han ikke er optimist i forhold til hva bransjen selv får til, står han som generalsekretær av NFF overfor et dilemma.

ANDREASSENS VISJON FOR EN DIGITAL MARKEDSPASS

Andreassens visjon for framtiden er at samme hvor man søker på navnet til forfatteren eller boken, så får du opp et valg mellom alle steder boken kan kjøpes fysisk eller digitalt på nett eller i bokhandel, lånes på biblioteket fysisk eller lånes som digital fil. Et sømløst nett mellom systemer til beste for leseren og til beste for forfatteren.